

VONDEL UIT DE — KORRE — KELDER OPGEDIEPT

"Olééé, olé, olé, olé," met deze strijdlustige voetbalkreet geniet Lucifer van zijn triomf als eerst Eva en daarna ook Adam in de verboden vrucht bijten. Werd de taal van Vondel alweer op dergelijke ongepaste wijze in een moderne adaptatie verkracht? Toch niet. Dit lijkt mij zowat de enige toevoeging die regisseur Ronnie Commissaris zich veroorloofd heeft in zijn versie van Vondels *Adam in Ballingschap*. Acteur Dries Wieme werd verder verondersteld zich strikt te houden aan een ingekorte maar vrijwel ongewijzigde zeventiende-eeuwse tekst.

Nochtans vormt die tekst waarschijnlijk het enige zeventiende-eeuwse element in de hele voorstelling. Decor, zetstukken, belichting, geluidsregie, karakters en interpretatie stroken vast niet met wat Joost van den Vondel er ooit mee bedoelde,

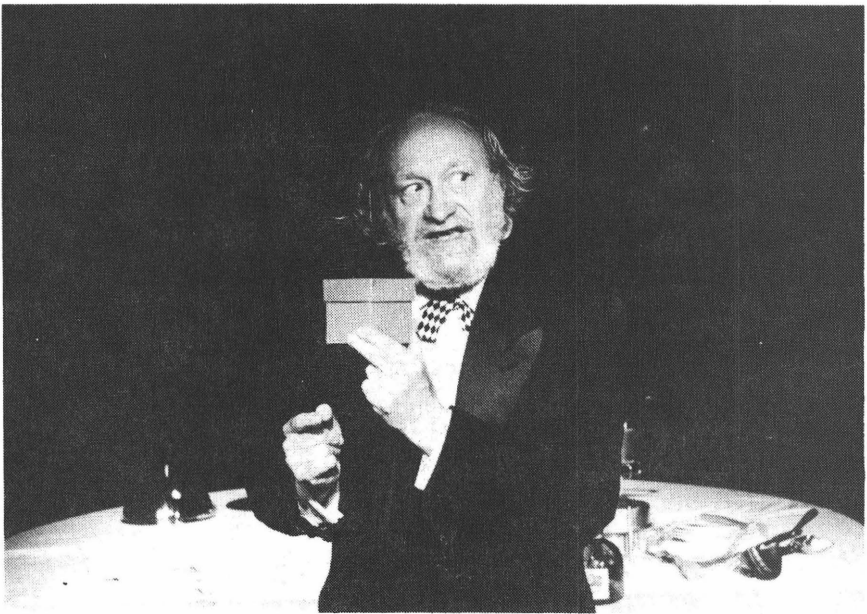
Zo verschijnt er slechts één personage op het toneel: Lucifer. Hij zal de rollen van alle andere figuren vertolken. Lucifer dus komt op scène in de duisternis. Hij draagt het camouflageuniform van een paracommando, gasmasker op, rubberen laarzen aan en een lamp voor zich uit houdend. In stilte en tergend lang verblindt hij met de lamp mensen uit het publiek. Er wordt reeds onderdrukt gelachen. Dan komt vanuit het masker een diepe grafstem:

Ick, eerst geheilicht om de kroon van 'licht te spannen,
 En nu van 't eeuwig licht in duisternis gebannen,
 Koome uit den zwavelpoel opdondren van beneën,
 En, zonder mijnen ban en banpael t'overtreën,
 Hier boven spoocken:

Lucifer sluipt door de Hof van Eden. Hij wil zich op God wreken via diens dierbaarste creatie, het eerste mensenpaar.

Op scène staat enkel een tienpotige tafel waarboven een grote lamp hangt. De lamp begint te branden: de zon komt op. Lucifer verstopt zich onder de tafel, vanuit die schuilplaats wil hij het paar bespieden. Totaal onverwacht duikt een kelner op (Geert Kimpen) die plechtig de tafel begint te dekken voor de receptie van het bruiloftsfeest. Het optreden van die kelner wordt een constante die de grollen en fratsen van demon Wieme tegelijk uitlokt en kanaliseert. Een potsierlijke, vooralsnog ongevaarlijke Lucifer rijst op doorheen het midden van de tafel met het bloemstuk op het hoofd. Hij droomt weg in gedachten en de toeschouwer droomt mee.

Alle feesttafelattributen vervullen een onverwachte rol in Lucifers fantastisch plan en spelen als bij wonder in op de oorspronkelijke tekst. Het olie- en azijnstel

Dries Wieme in "Adamin Ballingschap" (Foto's: Norbert Maes).

trancheert als bij toverslag in een hanige Adam en een trutterige Eva met aangepaste stemmen.

Bij het snoepen van een coupe aperitiefhapjes merkt hij op "de dau, die's morgens valt van boven, Is zuiver man en leckerny"; bij het ledigen van een glas champagne "Wat uit hem vloeit is wonderbaar." Het gegriinnik bij het publiek zwelt aan.

Net zoals in de originele Vondelconceptie verschijnt ook Gabriël ten tonele: een gevederde microfoon die uit de lamp duikelt. Die rol wordt eveneens door een ondertussen beroesde Lucifer als in gedachten gespeeld, en geeft aanleiding tot het persifleren van de onvermijdelijke bruiloftsspeeches, inclusief het door elkaar halen van de g/h klank: "Zent ons van boven, om u geil in dezen staat te wenschen in zijn naem." Met een suggestief bakkes en een paar handbewegingen karikaturiseert de duivel de pastoor.

Na dit voorspel ontvouwt Lucifer zijn plan. Via de vrouw - die is immers "zwick en simpel, als een duif" - moet de val van Adam bewerkstelligd worden. In de vermomming van een slang, het "looste" dier, zal de duivel haar verleiden tot het proeven van de boom der kennis. Lucifer wurmt zich uit zijn soldatenplunje en verandert in een grijze eminentie met zwarte billentikker. Een minuscule appel zit in een Chinese doosjesset met strik. Lucifer wordt sardonischer nu hij - steeds in gedachten - het einde van zijn plan in zicht krijgt. Hij speelt Eva met een papieren taartrandje op het hoofd; hij bespeelt Eva, de cognacflles, met datzelfde papieren kantje er omheen. Daarna begint hij op een gasbrandertje op professionele wijze zabaglione te kloppen, terwijl hij verder Vondel declameert en een dubbele rol vertolkt. Doe het hem maar na.

Eva bijt. Nu moet zij Adam overtuigen. Nog steeds in zijn dubbele rol hotst Lucifer met de kelner in een populaire maar mallotige slingerdans rond de tafel; bij elke "changez!" verandert hij van rol. Eva weet haar echtgenoot al snel te overtuigen: "nu geef den appel hier, zoo deelen wy een lot."

Lucifer is dolgelukkig. Adam en Eva, deze keer poppetjes van de bruiloftstaart, twisten nog wat na. De taart, met verdiepingen, wordt aangebracht en geflambeerd. Lucifer ontloopt zijn straf niet: hij verbrandt zijn vingers - de slang zal moeten krui- pen. Hij wrekt zich op het publiek door er een Eva en Adam uit te pikken en aan te pakken.

Dries Wieme kreeg een staande ovatie en dat is toch niet niks als men net Vondel gebracht heeft. Maar hij deed het dan ook op een originele, creatieve en voor het publiek ontspannende manier, een paar schoonheidsfoutjes niet te na gespro-

ken.

Toegegeven, dit stuk is ludiek, jongleert met een klassieke tekst, een bijbels gegeven en een hedendaagse kontekst. Maar dit spelen, dit relativeren kan men ook interpreteren als een uiting van en een wezenlijke bijdrage tot het postmodernisme. Het valse einde, de demythologisering en het parodiërende karakter passen trouwens volledig in die optiek. Het de-construeren en zelfs ridiculiseren van wat men tot nu toe als ons cultureel erfgoed beschouwde kan wellicht shockeren. Feit is dat men langzamerhand meer en meer het negatieve aspect van dergelijke duidelijk post-modernistische uitingen op de achtergrond gaat schuiven ten voordele van een meer optimistische visie. De tekst van Vondel is uiteindelijk met succes terug op toneel gebracht en dan nog in een veelal ongewijzigde versie die uitnodigt om er de oorspronkelijke tekst toch ook eens op na te slaan. Tot slot nog dit: zou het Dries Wieme werkelijk ontgaan zijn hoezeer hij op de auteur van dit stuk gelijkt of maakt dit allemaal juist deel uit van die herdenking van Vondel, van die brug tussen heden en verleden?

Marysa DEMOOR

Vondel, naar de prent van Jan Lievens. Fragment.